

Dokumentas atspausdintas iš teismų praktikos paieškos sistemos INFOLEX. Praktika
(www.teismupraktika.lt)

Kortelė:

644035_RegNr_3K-3-173/2013

<http://www.infolex.lt/tp/644035>

Santrauka:

Ieškovas (VSDFV) prašė priteisti iš bankrutuojančios įmonės administratoriaus žalos atlyginimą, nes įdarbindamas savo žmoną, jis viršijo teismo patvirtintą administravimo išlaidų sumą, nesumokėjo už ją VSD įmokų. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas - tenkino iš dalies. Atsakovas pateikė kasacinį skundą.

LAT pažymėjo, kad bankroto administratorius, atstovaudamas kreditoriui ir bankrutuojančios įmonės interesams, turi veikti itin sąžiningai, rūpestingai, atidžiai ir kvalifikuotai tam, kad bankroto procedūros būtų maksimaliai naudingos kreditoriams ir skolininkui. Jis negali tikėtis gauti administravimo išlaidų padengimo didesne apimtimi, nei kreditorių ar teismo patvirtinta sąmata, o jos lėšas turi efektyviai naudoti. Nagrinėjamu atveju atsakovo neteisėti veiksmai pasireiškė tuo, kad įdarbindamas savo sutuoktinę ir nustatydamas jam didelį darbo užmokestį bei daug darbo valandų, kurių poreikio negalėjo pagrįsti, jis pažeidė ĮBĮ normas, reglamentuojančias administratoriaus funkcijas ir įgaliojimus dėl disponavimo administravimo išlaidomis, dėl šių veiksmų ieškovas negavo socialinio draudimo įmokų, t.y. patyrė žalą, kuri priteistina iš atsakovo. Kadangi ĮBĮ 10 str. 7 d. 3 p. nuostatos, stabdančios netesybų skaičiavimą, netaikytinos prievolėms, atsiradusioms po bankroto bylos iškėlimo ir susijusioms su bankroto procedūrų vykdymu, o pagal VSD įstatymo 16 str. 1 d. už pavėluotai į VSDF pervestas įmokas skaičiuojami delspinigiai, LAT jas priteisė iš atsakovo.

LAT iš dalies panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir toje dalyje ieškinį tenkino.

Civilinė byla Nr. 3K-3-173/2013 (S)
Teisminio proceso Nr. 2-01-3-09359-2011-

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2013 m. kovo 27 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų: Birutės Janavičiūtės (pranešėja), Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Juozo Šerkšno, rašytinio proceso tvarka teismo posėdyje išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno skyriaus ir atsakovo bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Halteris“ administratoriaus B. D. kasacinius skundus dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 10 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno skyriaus ieškinį atsakovui B. D., tretieji asmenys L. D., „BTA Insurance company“ SE filialas Lietuvoje, dėl žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

Byloje keliamas civilinės atsakomybės taikymo bankroto administratoriui klausimas.

Kauno apygardos teismo 2009 m. birželio 9 d. nutartimi UAB „Halteris“ iškelta bankroto byla, įmonės bankroto administratoriumi paskirtas atsakovas B. D. Kauno apygardos teismo 2009 m. birželio 30 d. nutartimi patvirtinta preliminari 10 500 Lt suma, kurią bendrovės bankroto administratorius turi teisę naudoti administravimo išlaidoms mokėti, iki bus patvirtinta administravimo išlaidų sąmata. Bankroto administratorius su trečiuoju asmeniu L. D. 2009 m. liepos 12 d. pasirašė terminuotą šešių mėnesių laikotarpiui darbo sutartį, kuria nustatytas 1700 Lt atlyginimą per mėnesį. L. D. atleista tik 2010 m. rugpjūčio 31 d.

Kauno apygardos teismas 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartimi tenkindamas administratoriaus prašymą nutarė taikyti UAB „Halteris“ supaprastintą bankroto procedūrą ir patvirtino administravimo išlaidų sąmatą visai bankroto procedūrai – 9800 Lt.

Ieškovas kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti iš atsakovo dėl jo neteisėtų veiksmų atsiradusią 9679,59 Lt žalą VSDFV biudžetui (9020,26 Lt įmokų ir 659,33 Lt delspinigių). Ieškinyje teigiama, kad atsakovas, administruodamas bendrovę supaprastinto bankroto proceso metu ir įdarbindamas savo žmoną L. D. bei priskaičiuodamas jai 28 332,49 Lt darbo užmokesčio, 11 327,33 Lt valstybinio socialinio draudimo įmokų, stipriai viršijo teismo patvirtintą 9800 Lt administravimo išlaidų sumą, kuri turėjo būti naudojama visoms administravimo išlaidų bankroto procese funkcijoms vykdyti. Ieškovas pažymėjo, kad, įdarbindamas L. D., bankroto administratorius nesivadovavo Įmonių bankroto įstatymo nuostatomis ginti visų kreditorių, taip pat bankrutuojančios įmonės teises ir interesus, netinkamai organizavo ir atliko būtinus bankroto proceso darbus, nesumokėjo supaprastinto bankroto metu priskaičiuotų valstybinio socialinio draudimo įmokų už L. D., todėl savo neteisėtais veiksmais padidino kreditoriaus VSDFV Kauno skyriaus reikalavimą 9020,26 Lt suma, taip padarydamas žalos Fondo biudžetui.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimo ir nutarties esmė

Kauno miesto apylinkės teismas 2011 m. gruodžio 29 d. sprendimu ieškovo VSDFV Kauno skyriaus ieškinį atmetė. Teismas nustatė, kad 2009 m. liepos 12 d. bankroto administratorius sudarė darbo sutartį su trečiuoju asmeniu L. D. apskaitininkės pareigoms, dirbant 5 darbo dienas per savaitę, nustatė 1700 Lt atlyginimą; darbo sutartis su ja nutraukta 2010 m. rugpjūčio 31 d.; nutraukus darbo sutartį, trečiasis asmuo L. D. 2010 m. rugpjūčio 31 d. kreipėsi į UAB „Halteris“ bankroto administratorių, prašydama įtraukti ją į bankrutavusios bendrovės kreditorių sąrašą ir patvirtinti 20 925,49 Lt pretenziją; prašymą grindė aplinkybe, kad visą darbo laikotarpį negavo darbo užmokesčio; 2010 m. rugsėjo 14 d. bankroto administratorius pateikė Kauno apygardos teismui prašymą įtraukti trečiąjį asmenį L. D. į kreditorių sąrašą ir patvirtinti jos 20 925,49 Lt reikalavimą; Kauno apygardos teismas 2010 m. lapkričio 17 d. nutartimi prašymą atmetė. Teismas pažymėjo, kad administratorius 2009 m. birželio 29 d. pateiktame Kauno apygardos teismui prašyme patvirtinti BUAB „Halteris“ administravimo lėšų sumą nurodė, kad 3000 Lt bus skirti apskaitininko atlyginimui mokėti. Tokį prašymą Kauno apygardos teismas pripažino pagrįstu, nes 2009 m. birželio 30 d. nutartimi patvirtino preliminarią, o 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartimi – galutinę administravimo išlaidų sąmatą. L. D. apskaitininkės-archyvarės pareigos buvo išimtinai susijusios su bankroto proceso administravimu, todėl turėjo būti apmokamos iš Kauno apygardos teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartimi patvirtintos administravimo išlaidų sąmatos. Bankroto administratorius įmonės bankroto proceso metu įdarbindamas L. D. neatliko neteisėtų veiksmų, nes teisė įdarbinti asmenis bankroto procese nustatyta ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalies 11 punkto, 19 straipsnio 4 dalies nuostatose. Nors 2009 m. liepos 12 d. darbo sutartyje nurodyta, kad L. D. priimta šešių mėnesių terminui ir šiam suėjus, ji nebuvo atleista, tačiau ši aplinkybė, teismo vertinimu, nekeičia bankroto administratoriaus veiksmų vertinimo. Tai, kad L. D. nebuvo išmokėtas darbo užmokestis, kartu ir valstybinio socialinio draudimo įmokos į VSDFV biudžetą, vertintina ne kaip neteisėti atsakovo veiksmai, o kaip objektyvus dalykas, nes mokesčiui ir valstybinio socialinio draudimo įmokoms sumokėti neužteko teismo nutartimi patvirtintų administravimo išlaidų sumos. Nenustatęs neteisėtų atsakovo veiksmų, kaip būtinos civilinės atsakomybės sąlygos, teismas atmetė ieškinį.

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2012 m. liepos 10 d. sprendimu tenkino ieškovo apeliacinį skundą, panaikino Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 29 d. sprendimą ir priėmė naują – tenkino dalį ieškinio, priteisė iš atsakovo B. D. 9020,26 Lt žalai atlyginti, kitą ieškinio dalį atmetė. Kolegija įvertino civilinės bylos Nr. B2-400-510/2011 medžiagą ir nustatė, kad Kauno apygardos teismo 2009 m. birželio 9 d. nutartimi UAB „Halteris“ iškelta bankroto byla, jos administratoriumi paskirtas atsakovas; 2009 m. birželio 30 d. nutartimi patvirtinta 10 500 Lt suma administravimo išlaidoms apmokėti iki bus patvirtinta administravimo išlaidų sąmata; 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartimi administratoriaus prašymu įmonei taikytas supaprastintas bankroto procesas, patvirtinta 9800 Lt administravimo išlaidų sąmata visai bankroto procedūros trukmei; 2009 m. spalio 12 d. nutartimi įmonė pripažinta bankrutavusia ir likviduojama, o 2011 m. birželio 8 d. sprendimu – bendrovės veikla pripažinta pasibaigusia. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad bankroto administratorius supaprastinto bankroto proceso metu įdarbinęs apskaitininkę L. D. ir priskaičiuodamas jai 28 332,49 Lt darbo užmokesčių, 11 327,33 Lt valstybinio socialinio draudimo įmokų, viršijo teismo patvirtintą 9800 Lt administravimo išlaidų sumą, kuri turėjo būti naudojama visoms administravimo išlaidoms bankroto procese vykdyti; priskaičiuota 9020,26 Lt įmokų suma ieškovui nesumokėta. Kolegija pažymėjo, kad apskaitininkės darbo užmokestis yra įmonės administravimo išlaidų dalis ir turi būti mokamas iš įmonės visų rūšių lėšų, neviršijant teismo nutartimi nustatytų administravimo išlaidų bei darbo įstatymų nustatyta darbo užmokesčio apmokėjimo tvarka. Dėl to kolegija sprendė, kad atsakovas, atstovaudamas bankrutuojančiai įmonei, privalėjo mokėti įmokas į VSDF Valstybinio socialinio draudimo įstatymo

nustatyta tvarka, o tokių pareigų nevykdymas suponuoja administratoriaus veiksmų neteisėtumą. Esant teismo patvirtintai 9800 Lt administravimo išlaidų sąmatai, nesant pakankamai turto administravimo, teismo išlaidoms apmokėti, atsakovas, žinodamas tikrąją įmonės padėtį ir įdarbindamas asmenį vieneriems metams kas mėnesį jam skiriant 1700 Lt darbo užmokestį ir nuo jo nesumokėdamas VSDF biudžetui privalomųjų įmokų, elgėsi neapdairiai ir neatsakingai. Tokiais neteisėtais veiksmais (neveikimu) atsakovas prisidėjo prie žalos atsiradimo bei jos padidėjimo, todėl yra atsakingas už padarinius. Dėl to kolegija sprendė, kad yra visos būtinosios sąlygos atsakovo civilinei atsakomybei kilti, ir dalį ieškinio tenkino. Kolegija nesutiko su atsakovo argumentais, kad ieškovo nurodyta žala yra nepatenkinto finansinio reikalavimo dalis, ir pažymėjo, kad bankroto byloje buvo patvirtintas 39 097, 35 Lt ieškovo reikalavimas patvirtintas įmonės bankroto byloje ir nepasikeitė iki įmonės pabaigos, nes ji neturėjo lėšų atsiskaityti su kreditoriais. Dėl atsakovo neteisėtų veiksmų bankroto procese liko nesumokėtos įmokos už įdarbintą asmenį, todėl jo kaip kreditoriaus reikalavimas padidėjo.

Kolegija netenkino reikalavimo sumokėti 659,33 Lt delspinigių, nes jie neskaičiuojami esant įmonės nemokumui (ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punktas).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į kasacinį skundą teisiniai argumentai

Kasaciniu skundu atsakovas prašo panaikinti Kauno apygardos teismo 2012 m. liepos 10 d. sprendimą ir palikti galioti Kauno miesto apylinkės teismo 2011 m. gruodžio 29 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas tokiais argumentais:

1. *Dėl neteisėtų administratoriaus veiksmų kaip civilinės atsakomybės sąlygos.* Kasatorius teigia, kad nepagrįstai jo, kaip bankroto administratoriaus, veiksmai pripažįstami neteisėtais viršijus teismo patvirtintą administravimo išlaidų sąmatą. Kasatorius aiškina, kad valstybinio socialinio draudimo įstatymo pagrindu įdarbintam asmeniui privalo apskaičiuoti, išskaičiuoti ir mokėti socialinio draudimo įmoką. Pagal ĮBĮ 42 straipsnio 2 dalį administratorius gali mokėti mokesčius tik iš išreikalautų iš įmonės skolininkų pajamų ar pajamų, pardavus įmonės turtą. Ieškoviui mokėtina suma yra 9020,26 Lt, o gautina įmonės suma – 7502,88 Lt, kurią kasatorius buvo numatęs ieškovo priskaičiuotoms įmokoms dengti, be to, tikėjosi gauti daugiau lėšų, tačiau jų nepakako visoms įmokoms padengti. Kasatorius mano, kad jeigu būtų gauta pajamų iš bendrovės skolininko ir padengtos visos ieškovo skaičiuotos išmokos, bendra administravimo išlaidų suma būtų 18 820,26 Lt, t. y. nors ir viršyta administravimo išlaidų sąmata, tačiau neišeinant už įstatymo ribų, nekeičiant supaprastinto bankroto procedūros. Maksimali leistina pagal ĮBĮ 13¹ straipsnio 7 dalį suma būtų 19 600 (9800 x 2) Lt. Be to, pareiga mokėti mokesčius atsiranda gavus įmonei atitinkamų finansinių įplaukų. Kasatorius mano, kad nėra atsakingas už priskaičiuotas įmokas, neįrodyta, kad gavo pajamų ir jas panaudojo kitiems tikslams ar mokėjimams, todėl mano, kad apeliacinės instancijos teismas be teisinio pagrindo taikė CK 6.249 straipsnio 1 dalį, ĮBĮ 36 straipsnio 3 dalį, kurioje nustatyta administravimo išlaidų apibūdinimas bankroto procese. Kasatorius pažymi, kad teismas jo veiksmų priimant situoktinę į apskaitininkės pareigas nevertino kaip viršijančių protingą ūkinę riziką, pažeidžiančius ĮBĮ ar DK nuostatas, todėl jie nėra neteisėti.

2. *Dėl priežastinio ryšio tarp neteisėtų administratoriaus veiksmų ir žalos.* Kasatorius nurodo, kad jo atstovaujamos įmonės patirtos išlaidos, susijusios su bankrutavusios įmonės ir jos turto valdymu, buvo būtinos, tačiau neviršijo administravimo išlaidų sąmatos. Tarp šių išlaidų ir atsakovo veiksmų nėra priežastinio ryšio, todėl kasatorius neprivalo jų atlyginti. Kasatorius teigia, kad jis, kaip bankroto administratorius, nėra juridinio asmens dalyvis, pagrindiniam skolininkui BUAB „Halteris“ atsakomybė nebuvo taikyta, ji likviduojama, prievolė pasibaigė, todėl kasatoriui negali būti taikoma subsidiarioji atsakomybė.

3. *Dėl administratoriaus veiksmais padarytos žalos.* Kasatorius pažymi, kad ieškovas siekia gauti nuostolių atlyginimą negautų pajamų forma, t. y. realių nuostolių nepatyrė ir žalą supranta kaip įmokas, kurias tikėjosi gauti. Priteisus nepatirtos žalos atlyginimą, ieškovas, kasatoriaus nuomone,

nepagrįstai praturtėtų. Nors ieškovas nurodė, kad įmokų pagrindu padidėjo trečiojo asmens L. D. pensija, tačiau kasatorius pažymi, jog pensija perskaičiuota ir padidinta kitų teisės aktų pagrindu, be to, ieškovas nenurodė, kiek pensija padidėjo. Apeliacinės instancijos teismas realios žalos dydžio nenagrinėjo, nenustatinėjo, kokia žala bus ateityje.

4. *Dėl administratoriaus kaltės.* Kasatorius mano, kad ieškovas neįrodė ir nepagrindė kasatoriaus kaltės. Kasatoriaus teigimu, bankroto administratoriui negali būti perkeliama visa bankrutuojančios įmonės atsakomybės našta, nes jis negali būti savarankiškas subjektas, veikia juridinio asmens vardu, todėl neturi teisės atsakyti už juridinio asmens prievoles tretiesiems asmenims. Kaltės klausimas gali būti keliamas tik dėl BUAB „Halteris“.

5. *Dėl CPK 328 straipsnio pažeidimo.* Kasatorius teigia, kad šioje byloje teismas galėjo remtis tik bankroto byloje nustatytais faktais, bet ne analizuoti joje esančių duomenų, tarp jų administravimo išlaidų sąmatos, finansinių pretenzijų tenkinimo. Kasatorius pažymi, kad bankroto byloje nekonstatuota žalos dėl kasatoriaus veiksmų. Kasatorius taip pat nurodo, kad apeliacinės instancijos teismas, panaikindamas pirmosios instancijos teismo sprendimą, pažeidė CPK 328 straipsnio nuostatą, nes tuo atveju, kai kreditorius nepritaria administravimo išlaidų sąmatai, privalo teikti skundą bankroto bylą nagrinėjančiam teismui, o teismas turi teisę įskaityti į administravimo išlaidas kreditoriaus prašomas išlaidas, apskaičiuotas kaip mokestinė įmoka.

Atsiliepime į kasacinį skundą ieškovas prašo atsakovo kasacinį skundą atmesti, o skundžiamą Kauno apygardos teismo 2012 m. liepos 10 d. sprendimo dalį dėl žalos priteisimo palikti nepakeistą. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

1. *Dėl CK 6.249 straipsnio 1 dalies taikymo.* Ieškovas teigia, kad teismas, vertindamas byloje esančius įrodymus, tinkamai nustatė, kad kasatorius, žinodamas tikrąją įmonės padėtį ir įdarbindamas vieneriems metams asmenį mokant jam 1700 Lt atlyginimą per mėnesį bei nemokėdamas VSDFV biudžetui privalomųjų įmokų, elgėsi neapdairiai ir neatsakingai. Kasatorius, ieškovo nuomone, galėjo ir turėjo numatyti teisinius padarinius, todėl neteisėtais veiksmais prisidėjo prie žalos atsiradimo ir padidėjimo. Teismas, įvertinęs šios ir bankroto bylos duomenis, teisingai nustatė, kad yra visos sąlygos civilinei atsakomybei taikyti. Ieškovas pažymi, kad kasatorius, įdarbindamas savo žmoną, ne tik nesiekė patenkinti kreditorių reikalavimų, bet ir juos padidino, žinodamas kad nėra lėšų darbuotojams samdyti. Pats administratorius pripažino, kad niekada nemokėjo trečiajam asmeniui atlyginimo. Bankroto administratorius turi pareigą elgtis maksimaliai teisingai ir atsakingai, veikti skolininko, kreditorių interesais, o trečiojo asmens įdarbinimas nebuvo būtinas supaprastintame procese, o naudingas tik administratoriui ir jo žmonai, nes buvo padidintas L. D. stažas ir perskaičiuota pensija. Būtent lėšų administravimo išlaidoms padengti stygius nulemia tai, kad įmonei taikoma supaprastinta bankroto procedūra. Taigi, bankroto administratoriaus sprendimas, prasidėjus supaprastintai bankroto procedūrai, nenutraukti darbo santykių su įdarbinta savo žmona, yra akivaizdžiai netinkamas administratoriaus pareigų atlikimas ir piktnaudžiavimas savo teisėmis, kurios lėmė žalos ieškovui padarymą. Ieškovas pažymi, kad kasatorius bando įrodyti, jog jeigu būtų gautos pajamos iš skolininkų ir padengtos visos išlaidos ieškovui, bendra administravimo suma būtų viršyta, tačiau nepažeidžiant įstatyme nustatytos ribos. Šiuos teiginius ieškovas laiko hipotetiniais, nes byloje pakanka duomenų, jog L. D. atlyginimas niekada nebuvo mokamas, o skolininkui, iš kurio tikėjosi gauti pajamų, iškelta bankroto byla.

Ieškovas mano, kad kasatorius nepagrįstai susiaurina civilinės atsakomybės ribas ir kaltės sąvoką. Ieškovo nuomone, bankroto administratoriaus elgesys turi būti vertinamas pagal apdairaus, atidaus ir rūpestingo žmogaus elgesio standartą. Kasatorius taip nesielgė, todėl yra kaltas dėl nesumokėtų įmokų ir delspinigių. Ieškovas nesutinka su kasacinio skundo teiginiu, kad jis nėra patyręs realių nuostolių, ir priteisus žalos atlyginimą, nepagrįstai praturtėtų. Nepagrįsto praturtėjimo institutas šiuo atveju netaikomas, ieškovas turi teisinį pagrindą reikalauti įmokų.

Kasaciniu skundu ieškovas prašo pakeisti Kauno apygardos teismo 2012 m. liepos 10 d. sprendimo dalį dėl 659,33 Lt žalos priteisimo ir tenkinti ieškinį visiškai. Kasacinis skundas grindžiamas tokiais argumentais:

Kasatorius mano, kad teismas, netenkindamas reikalavimo priteisti 359,33 Lt delspinigių, pažeidė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias valstybinio socialinio draudimo įmokų ir delspinigių skaičiavimą. ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punkte nustatytas draudimas vykdyti finansines prievoles, neįvykdytas iki bankroto bylos iškėlimo, ir išieškoti skolas ne ginčo tvarka netaikomas mokesčiams ir kitoms privalomoms įmokoms, atsiradusioms po bankroto bylos iškėlimo. Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad už pavėluotai pervestas socialinio draudimo įmokas skaičiuojami delspinigiai. Nagrinėjamu atveju delspinigiai sudarė nemokant įmokų už L. D., kurios buvo skaičiuotos po bankroto bylos iškėlimo, todėl ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punkte nustatytas draudimas šiuo atveju netaikytinas. Ieškovas pažymi, kad ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punkto nuostatoje nėra draudimo skaičiuoti delspinigius, atsiradusius po bankroto bylos iškėlimo, o Valstybės socialinio draudimo įstatymo normose nenustatyta, jog leidžiama neskaiciuoti delspinigių už nesumokėtas draudimo įmokas. Tiek draudimo įmokos, tiek delspinigiai yra įtraukiami į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą ir jų negavimas yra tiesioginiai nuostoliai biudžetui ir visai draudimo sistemai.

Atsiliepime į kasacinį skundą atsakovas prašo ieškovo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

Atsakovas teigia, kad teismas tinkamai taikė ir aiškino delspinigių skaičiavimą bankroto procese reglamentuojančias teisės normas, o ieškovas kasaciniame skunde iškraipo ĮBĮ nuostatas, ignoruodamas bankroto procesą ir kreditoriui suteikdamas privilegijuotą padėtį. Įmonei iškėlus bankroto bylą, ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punkto pagrindu nutraukiamas netesybų ir palūkanų skaičiavimas ne tik pagal prievoles, atsiradusias iki bankroto bylos iškėlimo. Atsakovo nuomone, bankroto bylos nagrinėjimo laikotarpiu skolininkui neatsiranda pareigos mokėti kreditoriui palūkanas. Be to, įmokas moka įmonė, o ne administratorius, todėl delspinigiai gali būti skaičiuojami tik bankrutavusiai įmonei.

Atsiliepime taip pat nurodomi argumentai dėl administratoriaus kaltės, žalos ir priežastinio ryšio, kurie yra analogiški argumentams, nurodytiems atsakovo pateiktame kasaciniame skunde.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės sąlygų

Pagal Įmonių bankroto įstatymo 11 straipsnio 1 dalį bankrutuojančios įmonės administratorius yra teismo paskirtas fizinis ar juridinis asmuo, ĮBĮ nustatyta tvarka valdantis, naudojantis bankrutuojančios įmonės turta, bankuose esamas lėšas ir jomis disponuojantis, privalantis užtikrinti bankrutuojančios įmonės turto apsaugą, vadovaujantis įmonės ūkinei komercinei veiklai, privalantis ginti visų kreditorių ir bankrutuojančios įmonės interesus, organizuojantis ir vykdomas visus būtinus bankroto procedūros darbus. Kasacinio teismo pažymėta, kad bankroto administratorius yra itin plačius įgaliojimus įmonės bankroto procese turintis asmuo, nuo kurio veiksmų sąžiningumo ir aktyvumo priklauso tinkama pačios įmonės, kartu ir visų kreditorių teisėtų interesų apsauga, bankroto procedūrų vykdymo sklandumas ir skaidrumas. Kasacinis teismas yra pažymėjęs ir tai, kad administratorius yra savo srities profesionalas, kuriam teisės aktų nustatyti specialūs kvalifikaciniai reikalavimai, taikomi aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, jį saisto specialios etikos taisyklės ir bendrieji teisės principai. Dėl to bankroto administratorius, atstovaudamas kreditoriui ir

bankrutuojančios įmonės interesams, turi veikti itin sąžiningai, rūpestingai, atidžiai ir kvalifikuotai tam, kad bankroto procedūros būtų maksimaliai naudingos kreditoriams ir skolininkui (bankrutuojančiai įmonei) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *BUAB „Pakrijas“ v. UAB „Bankroto administravimo paslaugos“ ir kt.*, bylos Nr. 3K-3-508/2010; 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *bankrutuojanti L. K. II „Talka“ v. UAB „Skirnuva“*, bylos Nr. 3K-3-477/2011; 2008 m. lapkričio 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *A. Č. v. A. M.*, bylos Nr. 3K-3-554/2008; kt.). Administratorius (fizinis ar juridinis asmuo) yra verslu užsiimantis subjektas, savo rizika ir atsakomybe teikiantis administravimo paslaugas. ĮBĮ 11 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad administratorius įstatymų nustatyta tvarka privalo atlyginti nuostolius, kurie atsirado dėl jo kaltės. Pagal kasacinio teismo praktiką, kadangi bankroto administratoriaus civilinė atsakomybė priskirtina profesinės civilinės atsakomybės kategorijai, tai sprendžiant dėl bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės ir veiksmų teisėtumo, bankroto administratoriaus veikla ir elgesys turi būti įvertinti pagal bankroto administratoriui taikytinus profesinės veiklos standartus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. vasario 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *UAB „Audata“ ir UAB „Generosus“ v. kooperatinė bendrovė „Jonas ir sūnūs“* bylos Nr. 3K-3-6/2012).

Civilinei atsakomybei kilti būtina įstatyme nustatytų sąlygų visuma: neteisėti skolininko veiksmai (išskyrus įstatyme nustatytas išimtis), priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir nuostolių, skolininko kaltė (išskyrus įstatymų ar sutarčių išimtis), žala (nuostoliai) (CK 6.246–6.249 straipsniai). Nurodytos įstatyme sąlygos civilinei atsakomybei atsirasti taikytinos ir bankroto administratoriaus civilinės atsakomybės atveju. Asmens veiksmai gali būti pripažinti neteisėtais ne tik tais atvejais, kai šie veiksmai prieštarauja teisės aktų reikalavimams, bet ir tada, kai asmuo nevykdo, netinkamai vykdo ar pažeidžia bendrojo pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Bankroto administratoriui civilinė atsakomybė kyla ne tik atlikus veiksmus, kurie prieštarauja teisės aktams, bet ir nevykdant ar netinkamai vykdant pareigas, kurių pagrindą sudaro teisės aktų nustatyti specialūs kvalifikaciniai reikalavimai, aukštesni veiklos bei atsakomybės standartai, specialiosios etikos taisyklės ir bendrieji teisės principai. Tokio pobūdžio bylose iš aptartų civilinės atsakomybės sąlygų ieškovai privalo įrodyti neteisėtus atsakovo veiksmus, padarytos žalos faktų ir neteisėtų veiksmų bei žalos priežastinį ryšį (CPK 178 straipsnis). Teismui nustačius, kad atsakovas atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius žalos atsiradimą, jo kaltė preziumuojama (CK 6.248 straipsnio 1 dalis) ir paneigti šią prezumpciją bei įrodyti, kad nėra jo kaltės dėl atsiradusios žalos, turi atsakovas (CPK 178, 182 straipsnio 4 dalis). Kasacinis teismas yra akcentavęs, kad civilinė atsakomybė bankroto administratoriui yra taikoma CK pagrindu, o ĮBĮ taikomas konkrečioms bankroto administratoriaus pareigoms išsiaiškinti ir pagrįsti bei jo veiksmų teisėtumui įvertinti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. lapkričio 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *VĮ Valstybės turto fondas v. UAB „Slovis“*, bylos Nr. 3K-3-447/2011). Nustatant, ar yra pagrindas atsakovui taikyti civilinę atsakomybę, šioje byloje vertintini atsakovo veiksmai, atlikti bankrutuojančios įmonės darbo santykių ir administravimo išlaidų naudojimo srityse.

Pažymėtina, kad Kauno apygardos teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. nutartimi nutarta UAB „Halteris“ taikyti supaprastintą bankroto procesą. Taikant supaprastintą bankroto procesą kreditorių susirinkimai nešaukiami, Įmonių bankroto įstatymu kreditorių susirinkimo kompetencijai skirtus turto pardavimo klausimus sprendžia, administravimo išlaidų sąmata ir administravimo išlaidoms skirtų lėšų naudojimo tvarką tvirtina ir keičia teismas (ĮBĮ 131 straipsnio 1, 4, 11 dalys), administravimo išlaidos negali viršyti maksimalios ĮBĮ nustatytos ribos (ĮBĮ 131 straipsnio 2 dalies trečias punktas, 10 straipsnio 10 dalis). Ta pačia Kauno apygardos teismo nutartimi patvirtinta vienerių metų UAB „Halteris“ bankroto proceso trukmė ir 9800 Lt administravimo išlaidų sąmata visai bankroto proceso trukmei. Be atlyginimo administratoriui, bankroto administravimo išlaidas sudaro su darbo santykiais susijusios išmokos įmonės darbuotojams, kurie būtinai turi dalyvauti bankroto procese,

išskyrus dalyvaujančius ūkinėje komercinėje veikloje, išlaidos įmonės auditui, turto įvertinimo, pardavimo, atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymo bei kitos kreditorių susirinkimo patvirtintos išlaidos (ĮBĮ 36 straipsnio 3 dalis). Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje konstatuota, kad administravimo išlaidų sąmata reiškia išlaidų ribas, kurios turės būti apmokamos iš bankrutavusios įmonės turto vertės (parduoto arba perduoto kreditoriams). Administratorius negali pagrįstai tikėtis gauti administravimo išlaidų padengimo didesne apimtimi, nei kreditorių patvirtinta sąmata. Administratorius, veikdamas bankrutuojančios įmonės ir kreditorių interesais, turi efektyviai naudoti išlaidas pagal jų paskirtį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis, priimta UAB „Strauja“ bankroto byloje, bylos Nr. 3K-3-354/2009; 2010 m. lapkričio 30 d. nutartis, priimta UAB „Šilterma“ bankroto byloje, bylos Nr. 3K-3-486/2010). Tos pačios nuostatos taikytinos ir tais atvejais, kai administravimo išlaidų sąmatą tvirtina teismas. Taigi, darbo užmokestis darbuotojams, būtiniems bankroto procese, galėjo būti nustatomas ir mokamas neviršijant administracinių išlaidų sąmatos, patvirtintos teismo.

Atsakovas, vykdydamas bankroto administratoriaus funkcijas BUAB „Halteris“ bankroto byloje, priėmė į darbą bankrutuojančioje įmonėje savo sutuoktinę L. D., sudarydamas su ja šešių mėnesių terminuotą darbo sutartį. Pasibaigus šiam laikotarpiui darbo sutartis nutraukta nebuvo, darbuotoja atleista daugiau kaip po metų. Darbo sutartimi sulgygtas darbo laikas – 8 valandų darbo diena, dirbant penkias dienas per savaitę. Bylos nagrinėjimo metu atsakovas nepagrindė bankrutuojančios įmonės poreikio būtent tokiai L. D. darbo laiko ir darbo sutarties trukmei. Už darbą L. D. nustatytas darbo užmokestis, viršijantis administravimo išlaidų sąmatą, apimančią ne tik dirbančių asmenų darbo užmokestį, bet ir kitas su bankroto administravimu susijusias išlaidas. Kaip ir nurodo kasatorius B. D., bankroto administratorius turi teisę priimti į darbą bankroto procesui reikalingus darbuotojus, ši teisė, kaip tokia, byloje neginčijama. Atsakovo neteisėti veiksmai pasireiškė tuo, kad, įgyvendindamas šią teisę ir darbo sutartimi nustatydamas prieš tai nurodytas darbo laiko ir apmokėjimo sąlygas, jis pažeidė ĮBĮ normas, reglamentuojančias administratoriaus funkcijas ir įgaliojimus dėl disponavimo administravimo išlaidomis, šias be teisėto pagrindo viršydamas (ĮBĮ 11 straipsnio 3 dalis, 36 straipsnis). Kasatoriaus B. D. argumentai, kad ĮBĮ 13¹ straipsnio 7 ir 5 dalys leidžia viršyti administravimo išlaidų sąmatą, atmetini kaip teisiškai nepagrįsti, nes šiomis normomis ne nustatoma administravimo išlaidų padidinimo galimybė, o aptariami padariniai, kai iš parduoto turto gaunama daugiau lėšų nei reikia teismo ir administravimo išlaidoms (priklausomai nuo viršijimo dydžio – nutraukiamas supaprastinto proceso vykdymas arba tenkinami įstatyme nurodytų kreditorių reikalavimai). Be to, administravimo išlaidų sąmatą supaprastinto bankroto proceso atveju gali keisti tik teismas, atsakovas su tokiu prašymu į teismą nesikreipė.

Pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punktą asmenys, dirbantys pagal darbo sutartį, privalomai draudžiami socialiniu draudimu. Šio įstatymo 5 straipsniu nustatyta socialinio draudimo įmokų mokėjimo prievolė už dirbančius asmenis. Taigi dėl atsakovo veiksmų atsirado draudėjo (bankrutuojančios įmonės) pareiga mokėti tam tikro dydžio įmokas Valstybinio socialinio draudimo fondui. Atlikdamas prieš tai aptartus veiksmus atsakovas žinojo, kad bankrutuojanti įmonė negaus tiek pajamų, kad jų pakaktų sumokėti nustatytą darbo užmokestį L. D. ir socialinio draudimo įmokas ieškovui. Nors įmokos socialinio draudimo fondui nebuvo mokamos, L. D. (atsakovo sutuoktinė), būdama apdrausta, įgijo socialinio draudimo apsaugą tiek darbo laikotarpiu, tiek tam tikras garantijas (pavyzdžiui, teisę į senatvės pensijos perskaičiavimą) po atleidimo iš darbo. Tokie atsakovo veiksmai neatitinka profesinės veiklos standartų, sąžiningo, rūpestingo, atidaus elgesio tam, kad bankroto procedūros būtų maksimaliai naudingos kreditoriams ir bankrutuojančiai įmonei. Dėl neteisėtų atsakovo veiksmų ieškovas negavo socialinio draudimo įmokų, priklausančių jam pagal įstatymą. CK 6.249 straipsnio 1 dalyje žala apibrėžiama kaip asmens turto netekimas arba sužalojimas, taip pat negautos pajamos. Išdėstytų argumentų pagrindu teisėjų kolegija sutinka su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad nustatytos visos civilinei atsakomybei būtinos sąlygos.

Dėl delspinigių skaičiavimo

ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punkte nustatyta, kad, įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, be kita ko, draudžiama vykdyti visas finansines prievoles, neįvykdytas iki bankroto bylos iškėlimo, įskaitant palūkanų, netesybų, mokesčių ir kitų privalomųjų įmokų mokėjimą, išieškoti skolas iš šios įmonės teismo ar ne ginčo tvarka; nutraukiamas netesybų ir palūkanų už visas įmonės prievoles, tarp jų už išmokų, susijusių su darbo santykiais, pavėluotą mokėjimą, skaičiavimas. Šios teisės normos pagrindu apeliacinės instancijos teismas atmetė reikalavimą priteisti delspinigių.

Kasacinio teismo pasisakyta, kad tuo atveju, kai iškelus bankroto bylą įmonė, atstovaujama profesionalaus bankroto administratoriaus, toliau vykdo ar sudaro naujus sandorius, reikalingus bankroto procedūroms vykdyti (ĮBĮ 17 straipsnis), tokių sandorių šalys laikytinos lygiateisėmis. Priešingu atveju bankrutuojančios įmonės kontrahentas nepagrįstai turėtų prisiimti tokių sandorių neįvykdymo riziką, o bankrutuojanti įmonė turėtų nepateisinamą galimybę piktnaudžiauti savo padėtimi nevykdydama ar netinkamai vykdydama savo įsipareigojimus. Dėl to tokių sandorių šalies padėtis negali būti tokia pati, kaip kreditorių, kurių reikalavimai atsirado iki bankroto bylos iškėlimo. Spręsdamas dėl procesinių palūkanų skaičiavimo už prievoles, atsiradusias po bankroto bylos iškėlimo, kasacinis teismas nurodė, kad bankrutuojančios įmonės statusas nepanaikina ir neriboja bankrutuojančios įmonės civilinės atsakomybės pagal tokias prievoles, todėl tokiu atveju nėra pagrindo netaikyti ir minimalių nuostolių prezumpcijos (CK 6.261 straipsnis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 26 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *VĮ Valstybės turto fondas v. LUAB „Čiaupas“*, bylos Nr. 3K-3-301/2009). Taigi, kasacinio teismo formuojama praktika, kad ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punkto nuostatos netaikytinos prievolėms, atsiradusioms po bankroto bylos iškėlimo ir susijusioms su bankroto procedūrų vykdymu. Pagal Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 16 straipsnio 1 dalį už pavėluotai į Fondą pervestas socialinio draudimo įmokas skaičiuojami delspinigiai. Pareiga mokėti socialinio draudimo įmokas už darbuotojus, būtinus bankroto procedūrai vykdyti ir dirbančius pagal darbo sutartį, atsiranda po bankroto bylos iškėlimo, t. y. šiai prievolei netaikytini ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 3 punkto ribojimai. Už tokios prievolės nevykdymą ar pavėluotą vykdymą mokėtini delspinigiai. Tai reiškia, kad delspinigiai irgi yra ieškovo negautų pajamų dalis, kuri šiuo atveju priteistina kaip žalos atlyginimas. Apeliacinio teismo sprendimo dalis, kuria atmetas reikalavimas priteisti delspinigių, naikintina ir šis reikalavimas tenkintinas.

Dėl kitų kasacinio skundo argumentų teisėjų kolegija nepasisako, nes jie teisiškai nereikšmingi ir nesudaro CPK 346 straipsnio 2 dalyje nustatytų kasacijos pagrindų.

Dėl išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, priteisimo

Kadangi kasacinės instancijos teisme buvo pateikti abiejų šalių kasaciniai skundai, tai bylinėjimosi išlaidos paskirstytinos atsižvelgiant į tai, kad ieškovo kasacinis skundas tenkintas, o atsakovo – atmetas.

Ieškovas CPK 83 straipsnio 1 dalies 10 punkto pagrindu buvo atleistas nuo žyminio mokesčio už paduodamą ieškinį (290,39 Lt) ir apeliacinį skundą (290,39 Lt) mokėjimo. Apeliacinės instancijos teismas, tenkinęs dalį apeliacinio skundo, iš atsakovo valstybės naudai priteisė 271 Lt žyminio mokesčio. Atsižvelgiant į tai, kad tenkinus ieškovo kasacinį skundą iš esmės yra visiškai tenkintas ieškovo ieškinys, iš atsakovo valstybės naudai priteistina 309,78 Lt nesumokėto žyminio mokesčio dalis. Ieškovas pirmiau minėtu pagrindu buvo atleistas nuo 50 Lt žyminio mokesčio už paduodamą kasacinį skundą mokėjimo, todėl šis mokestis taip pat priteistinas iš atsakovo. Taigi, iš viso iš

atsakovo valstybės naudai priteistina 359,78 Lt nesumokėto žyminio mokesčio (CPK 93 straipsnis, 96 straipsnio 1 dalis).

Pirmosios ir apeliacinės instancijos teisme patirta 27,40 Lt išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu. Apeliacinės instancijos teismo sprendimu priteistos visos šios išlaidos, todėl jų priteisimo klausimas iš naujo nespėjstinas.

Kasacinio teismo išlaidos, susijusios su procesinių dokumentų įteikimu, ir kitos būtinos ir pagrįstos išlaidos (CPK 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas) šioje byloje yra 62,22 Lt, todėl ši suma priteistina valstybei iš atsakovo (CPK 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 92, 93, 96 straipsniai).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 10 d. sprendimo dalį, kuria atmestas ieškovo reikalavimas priteisti delspinigius, panaikinti ir šį reikalavimą tenkinti.

Priteisti iš atsakovo B. D. (a. k. (duomenys neskelbtini) į Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetą 659,33 Lt (šešis šimtus penkiasdešimt devynis litus 33 ct).

Kitą Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. liepos 10 d. sprendimo dalį palikti nepakeistą.

Priteisti iš atsakovo B. D. (a. k. (duomenys neskelbtini) į valstybės biudžetą 359,78 Lt (tris šimtus penkiasdešimt devynis litus 78 ct) žyminio mokesčio ir 62,22 Lt (šešiasdešimt du litus 22 ct) išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu kasacinės instancijos teisme, priteistina suma mokama į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5660.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Birutė Janavičiūtė

Sigita Rudėnaitė

Juozas Šerkšnas